

Az önkormányzatok szerepe a kormány családpolitikai célkitűzéseinek megvalósításában – Két város példáján keresztül

¹ Nemzeti Közszolgálati Egyetem (NKE), Közigazgatás-tudományi Doktori Iskola

² Széll Kálmán Állampénzügyi Kutatóműhely

³ Makovecz Campus Alapítvány (MCA) – Collegium Professorum Hungarorum (CPH)

Levelező szerző: Marosi György Csongor, info@marosigyorgycsongor.hu, gyorgy.csongor.marosi@makovecz-campus.hu

DOI: <https://doi.org/10.63582/KAPOCS.2026.1-2.10>

Absztrakt

A tanulmány a magyar családpolitika aktuális eszközeit, valamint az önkormányzatoknak a kormányzati célok elérésében betöltött szerepét elemzi. A népességfogyás megállítása az egyik legfontosabb társadalmi feladat, amire a kormány egy komplex támogatási rendszert hozott létre. A kutatás arra kereste a választ, hogy a központi pénzügyi ösztönzők – mint a CSOK Plusz vagy a Babaváró hitel – mellett miként jelennek meg a helyi szintű kiegészítő intézkedések. A dolgozat módszertana a szakirodalom feldolgozásán és a jogszabályi háttér elemzésén túl Debrecen és Hajdúszoboszló helyi gyakorlatának vizsgálatára épül. A kiválasztás indoka a helyi érintettség, hiszen a szerző debreceni születésű, itt élte gyermekkorát, több évtizede pedig hajdúszoboszlói polgár, tizennyolc évig önkormányzati képviselő, négy évig a gazdasági bizottság és közbeszerzési munkacsoport elnöke is, így e két település működésére az átlagnál nagyobb rálátása van. A tanulmány rávilágít arra, hogy a turizmusra építő Hajdúszoboszló inkább alanyi jogon járó természetbeni juttatásokkal és célzott lakhatási támogatásokkal ösztönzi a letelepedést. Ezzel szemben a dinamikus fejlődésen átmenő Debrecen a *Gondoskodó Város* programon keresztül komplexebb, az életmódot és a hétköznapi kényelmet segítő szolgáltatásokkal (például ingyenes diákbréttel) egészíti ki az állami rendszert. Összegzésként megállapítható, hogy a települések nélkülözhetetlenek a családpolitikában, hiszen a helyi adottságokhoz igazodva képesek mérsékelni a területi különbségeket.

Kulcsszavak: családpolitika, önkormányzatok, demográfia, közpénzügyek, települési támogatások

Abstract

The study analyses the current instruments of Hungarian family policy and the role of local governments in achieving government goals. Stopping population decline is one of the most important social tasks, for which the government has established a complex support system. The research sought to answer how local-level supplementary measures appear alongside central financial incentives—such as “CSOK Plusz” or the Baby-Expecting Loan. The methodology of the thesis is based on literature and legal background analysis, as well as the examination of local practice in Debrecen and Hajdúszoboszló.

The thesis highlights that Hajdúszoboszló, a resort destination, encourages settlement with in-kind individual benefits and targeted housing subsidies. In contrast, Debrecen, which is undergoing dynamic development, supplements the state system with more complex services that support lifestyle and everyday comfort (i.e., free student passes) through the “Caring City” program. In conclusion, it can be stated that settlements are indispensable in family policy, as they are able to mitigate territorial differences by adapting to local conditions.

Keywords: family policy, local governments, demography, public finances, municipal subsidies

1. Bevezetés

A modern államok egyik legsürgetőbb gazdasági és társadalmi kihívása a demográfiai folyamatok kedvezőtlen alakulásának megfordítása. Hazánkban a kedvezőtlen demográfiai helyzet – egy évtizede óta tartó – nagymértékű népességfogyást eredményezett. A jelenlegi kormányzat népesedéspolitikájának és családpolitikájának elsődleges célja ezen folyamatok megállítása. Ennek érdekében az elmúlt évtizedben egy meglehetősen kiterjedt, többszintű támogatási rendszer jött létre. A demográfiai kihívásokra adott pénzügyi válaszok hatékonysága azonban nem csupán a kormányzat makroszintű intézkedésein múlik – emellett nagymértékben függ a területi közigazgatás és a helyi önkormányzatok kiegészítő szerepétől is. Az önkormányzatok a kormányzati döntések helyi szintű megvalósítói. Saját szociális és lakhatási rendeleteiken keresztül alakítják, valamint kiegészítik az állami döntéseket (Lentner et al. 2017).

Jelen tanulmány célja, hogy bemutassa a kormányzat családpolitikai intézkedéseit, amelynek tükrében két település (Debrecen és Hajdúszoboszló) helyi családpolitikai gyakorlatát vizsgálja. A két település kiválasztása tudatos kutatásmódszertani döntés eredménye. Debrecen Magyarország egyik legjelentősebb regionális gazdasági központja, amely az elmúlt években jelentős ipari beruházások és gazdasági fejlődés révén a kelet-magyarországi térség meghatározó városává vált. Hajdúszoboszló ezzel szemben turizmusra épülő középváros, amely gazdasági szerkezetében és demográfiai folyamataiban eltérő karakterrel rendelkezik. A két település összehasonlítása ezért lehetőséget biztosít arra, hogy bemutassuk, miként jelennek meg a központi családpolitikai intézkedések eltérő gazdasági és társadalmi környezetben. Az esettanulmány módszere a közigazgatási és társadalomtudományi kutatásokban széles körben alkalmazott megközelítés (Yin 2018).

2. A magyar családpolitika jelenlegi rendszere és makroszintű közpénzügyi összefüggései

A magyar családpolitika egyik legfontosabb célja korábban is a gyermekvállalás ösztönzése, a családok gazdasági biztonságának erősítése volt (Pogány 2003). Sokszor e célok kevésbé valósultak meg, inkább csak hangzatos jelszavak maradtak. Hazánk családpolitikája az utóbbi évtizedben nagymértékű változáson ment keresztül. A családpolitikai rendszer átalakulása az elmúlt évtizedekben a családbarát szemlélet erősödésével járt együtt. A komplex támogatási rendszer – amely pénzügyi ösztönzőket, adókedvezményeket és intézményi fejlesztéseket egyaránt tartalmaz – hozzájárul a demográfiai folyamatok kedvezőbb alakulásához. A középpontba a munkaalapú társadalom, valamint a gyermekvállalást támogató intézkedések kerültek. A demográfiai stabilitás megteremtése nemzetgazdasági érdek is, hiszen a csökkenő népességszám és az öregedő társadalom hosszú távon veszélyezteti mind az államháztartás, mind a nyugdíjrendszer fenntarthatóságát. A jelenlegi intézkedések között említhetjük a központilag finanszírozott programokat, mint a családi otthonteremtési kedvezmény (CSOK Plusz, Falusi CSOK),

a babaváró hitel, valamint a családi adókedvezmények rendszerét. A két- és többgyermekes édesanyák személyijövedelemadó-mentessége szintén a foglalkoztatás és a családalapítás egyidejű támogatását szolgálja. A gyermekek után járó pénzügyi ellátások, mint a csecsemőgondozási díj (csed), a gyermekgondozási díj (gyed) és a gyermekgondozást segítő ellátás (gyes) egy stabil, jövedelemplóttó juttatást biztosít a gyermeket nevelő családoknak. A helyi önkormányzatoknak – a maguk lehetőségei szerint – intézkedéseiket a kormányzati családpolitikához kell igazítaniuk (Agócs et al. 2024). A családpolitikai intézkedések hatásait az elmúlt években több hazai kutatás is vizsgálta. A *Kapocs* folyóiratban megjelent tanulmányok rámutatnak arra, hogy a családtámogatási rendszer hatékonysága jelentős mértékben függ a helyi intézményi környezettől és az önkormányzatok által biztosított szolgáltatásoktól. Más vizsgálatok szerint a családpolitikai intézkedések társadalmi megítélése és hatékonysága szintén összefügg a helyi intézményi környezettel (Gyorgyovich 2022).

Természetesen a kialakított családpolitika makroszintű finanszírozása és annak fenntarthatósága összefügg az államháztartás általános állapotával és a pénzügyi reformokkal. Az állami kiadások ezen a területen nemzetközi szinten is kimagaslóak. A GDP-hez viszonyított arányuk az európai országokhoz képest az élen jár. Ugyanakkor a demográfiai elemzések rámutatnak arra, hogy pusztán a fiskális ösztönzők nem elegendők a tartós demográfiai javuláshoz. A demográfiai folyamatok alakulását számos gazdasági és társadalmi tényező befolyásolja. A kutatások szerint a pénzügyi támogatások mellett fontos szerepet játszik a lakhatási környezet, az oktatási infrastruktúra, valamint a gyermekellátási intézmények elérhetősége. Ezek a tényezők gyakran a helyi önkormányzatok fejlesztési politikáján keresztül jelennek meg (Kapitány – Spéder 2018).

A családok biztonságához és gyarapodásához szükséges az önkormányzatok megtartó ereje és a célzott, lokális kiegészítő intézkedéseinek megléte. A központi intézkedések hatása sok esetben területi egyenlőtlenségeket generál, amennyiben a helyi szintű intézményrendszer (például a bölcsődei, óvodai ellátás infrastrukturális feltételei, a helyi lakhatási viszonyok) nem képesek a megfelelő rugalmassággal követni a társadalmi igényeket. Ebből adódóan a közpénzügyi rendszer vertikális megosztásában az önkormányzatok elsődleges feladata az infrastrukturális és szociális hiányosságok hatékony kompenzálása. Ez által a központi tervek tényleges területi megvalósítása biztosíthatóvá válik (Kerényi 2023).

2.1. A magyar családpolitika rendszere

Országunk családtámogatási modellje mára egy meglehetősen kiforrott rendszerré vált. A támogatások az életciklus szinte minden szakaszában megjelennek. Mint már említettem, a szakpolitika a munkaalapú társadalom képébe illeszkedik, hiszen a támogatások gazdasági aktivitáshoz, biztosítási jogviszonyhoz és adófizetéshez kötöttek. Ez a megközelítés azt célozza, hogy az állam elismeri a gyermekvállalást mint társadalmi értéket. A rendszer gerincét a jelenleg is érvényben lévő komplex adókedvezmények adják, amelyek közül kiemelkedik a harminc év alatti anyák teljes személyijövedelemadó-mentessége, valamint a három vagy több gyermeket nevelő anyák élethosszig tartó szja-mentessége. A kormány a kétgyermekes anyák

szja-mentességét is bevezeti 2026 és 2029 között, több szakaszban: idén a negyven év alattiaknak, majd a következő években a negyven-ötven és az ötven-hatvan közöttieknek, végül pedig a hatvan év feletti édesanyáknak. Ezen felül a családi adókedvezmény mértéke is emelkedett: egy gyermek után 20 000, két gyermek esetén 40 000, míg három vagy több gyermek esetén 66 000 forint a kedvezmény összege gyermekenként (Családbarát Magyarország Központ 2026). Ezek az eszközök a háztartások elkölthető jövedelmét oly módon növelik, hogy közben a nők munkaerőpiaci jelenlétét is ösztönzik.

Az otthonteremtés területén a 2026-os évre a CSOK Plusz vált a legmeghatározóbb hitelkonstrukcióvá. Ez az államilag támogatott hitel szakított a korábbi fix összegű, vissza nem térítendő támogatásokkal és helyette egy garantált, legfeljebb 3%-os kamatozású hitelrendszert vezetett be, amelynek összege a vállalt gyermekek számától függően 15, 30 vagy akár 50 millió forint is lehet. A rendszer adta kedvezmény – miszerint a második és minden további gyermek születésekor 10-10 millió forintot elengednek a tőketartozásból – a családokat a hosszú távú elköteleződésre sarkallja. A lakáspiacon beálló magas árak miatt a jogalkotó szigorúbb ingatlanérték-limiteket és energetikai elvárásokat határozott meg. Emiatt ezen támogatások a hazai lakásállomány megújulását is szolgálhatják. A Falusi CSOK speciális, vissza nem térítendő elemeit pedig a kistelepüléseken nyújtható otthonteremtési támogatásokról szóló 302/2023. (VII. 11.) Korm. rendeletben felsorolt kistelepüléseken tartották fenn, ezzel igyekezve gátat szabni ezen települések elnéptelenedésének (Családbarát Magyarország Központ 2026).

Az Otthon Start Program az első lakáshoz jutást segítő, államilag támogatott hitelkonstrukció, amelynek legfőbb előnye, hogy gyermekvállalási kötelezettség és házasság nélkül is igényelhető. Maximum 50 millió forint hitelösszeg kérelmezhető, legfeljebb 25 éves futamidőre, fix 3%-os kamattal. Az elvárt önerő mértéke mindössze 10%. Ez a konstrukció hivatkozott a piaci hitelek és a gyermekvállaláshoz kötött hitelek között (227/2025. (VII. 31.) Korm. rendelet).

A pénzbeli ellátások közül a csecsemőgondozási díj (csed) 2026-ban is a korábbi bruttó jövedelem 100%-át teszi ki, ami azt eredményezi, hogy az édesanya a szülést követő első félévben magasabb

nettó összeget visz haza, mint aktív munkavállalóként. Ezt követi a gyermekgondozási díj (gyed), amelynek plafonja a minimálbér emelkedésével párhuzamosan minden évben automatikusan nő. 2025. július 1-jétől a gyedből sem kerül levonásra személyi jövedelemadó, csak a 10%-os nyugdíjjárulék. A 2026-os szabályozás fenntartja a gyed extra lehetőségét is, amely lehetővé teszi a szülő számára, hogy munkát vállaljon az ellátás folyósítása mellett. Ez kiemelkedő fontosságú lehet a munkaerőhiánnyal küzdő szektorokban, hiszen segíti a szakemberek gyors visszatérését a gazdaságba (Családbarát Magyarország Központ 2026). Továbbra is nagy népszerűségnek örvend a szabad felhasználású források között a babaváró

támogatás. A kamatmentes hitel összege elérheti a 11 millió forintot, amely elengedésre kerül a harmadik gyermek érkezésekor. A tapasztalatok azt mutatják, hogy a családok ezt az összeget leginkább lakásvásárláshoz szükséges önerőre vagy korszerűsítésre fordítják (44/2019. (III. 12.) Korm. rendelet). Meg kell említeni az intézményi háttér szerepét is. A támogatások következtében kiemelt fontosságúvá váltak a bölcsődék. A bölcsődei férőhelyek száma a kormánynak köszönhetően a kétszerezésre növekedett a 2010. évihez képest, a családok számára elengedhetlenné vált a bölcsődei intézmények elérhetősége, amelyet a kormányzat is felismert (Koncz 2025).

3. Az önkormányzatok szerepe és mozgástere a családpolitikában

A családpolitika és a helyi önkormányzatok kapcsolatát az elmúlt években egyre több kutatás vizsgálta. A szakirodalom rámutat arra, hogy a demográfiai folyamatok alakulása nem kizárólag a központi kormányzati intézkedésektől függ, hanem jelentős mértékben befolyásolja a helyi intézményi és társadalmi környezet is. A *Kapocs* folyóiratban megjelent tanulmányok hangsúlyozzák, hogy az önkormányzatok kulcsszerepet játszanak a családbarát települési környezet kialakításában (Gyorgyovich 2022). A demográfiai kutatások szintén rámutatnak arra, hogy a családpolitikai intézkedések hatékonysága nagymértékben függ a helyi szolgáltatási infrastruktúrától és a települések gazdasági teljesítőképességétől (Kapitány – Spéder 2018; Lentner 2019). Az állami családtámogatási program mellett fontos külön részletezni az önkormányzatok ez irányú helyi szintű programjait, ugyanis a Helyi Önkormányzatok Európai Chartája pontosan részletezi a szubszidiaritás elvét. Ennek értelmében az önkormányzat helyi szinten teljes döntési jogosultsággal rendelkezik minden olyan ügyben, amit az állam nem vont ki a hatásköréből, vagy az adott feladat nem más közigazgatási szerv hatáskörébe tartozik. Ez azért fontos, mert a Charta kimondja: „A közfeladatokat általában elsősorban az állampolgárokhoz legközelebb álló közigazgatási szervnek kell megvalósítania” (Council of Europe 1985: 2). A Chartában lefektetett fő alapelvek Magyarországon a rendszerváltás során valósultak meg. Az Alkotmány és az 1990. évi LXV. törvény pontosította, hogy hazánkban minden településnek

joga van a helyi közügyek szabályozásához és az önkormányzashoz (Fürcht 2009). A törvény egyértelműsítette a közügyek fogalmi lehatárolását is, ezzel pontosítva az önkormányzatok feladatkörét, amely elsősorban a közszolgáltatások nyújtását és szervezését, valamint a közhatalom helyi szinten való megtestesülését jelenti (Lentner 2019).

3.1. Az önkormányzatok feladatellátása

Napjainkban az önkormányzatok feladatellátását a 2011. évi CLXXXIX. törvény szabályozza. A törvény alapján megkülönböztetünk kötelező és önként vállalt feladatokat. Az önkormányzat kötelezően elvégzendő feladatainak köre függ az adott önkormányzat gazdasági teljesítőképességétől, a lakosságszámtól és a közigazgatási terület nagyságától. Az adott település vezetése a számára nem kötelező feladatokat is elláthatja, amennyiben azt a lakossági igények indokolják, és plusz állami támogatás nélkül gazdaságosan és változatlan szakmai színvonalon meg tudják tenni (2011. évi CLXXXIX. tv.).

A szociális szolgáltatások az önkormányzat kötelező feladatai közé tartoznak, viszont fontos pontosítani, mely szolgáltatásokat értjük ezalatt. A szociális igazgatásról és szociális ellátásokról szóló 1993. évi III. törvény alapján az önkormányzat családpolitikai szempontból releváns kötelező feladatai közé tartozik a családsegítés, a házi segítségnyújtás, 3000 fő feletti településen az idősek nappali ellátása, 30 000 fő felett pedig az időskorúak gondozóháza (1993. évi III. törvény 86. §).

Emellett pedig települési támogatást nyújthat a képviselő-testület által elfogadott rendeletben részletezett feltételek alapján. A települési támogatások körébe tartoznak a lakhatási támogatások, ápolási segélyek, gyógyszerkiadások támogatása, valamint rendkívüli települési támogatások az alkalmanként jelentkező többletkiadásokra. Ebbe a kategóriába tartoznak a „...*betegséghez, halálesethez, elemi kár elhárításához, a válsághelyzetben lévő várandós anya gyermekének megtartásához, iskoláztatáshoz, a gyermek fogadásának előkészítéséhez, a nevelésbe vett gyermek családjával való kapcsolattartáshoz, a gyermek családba való visszakerülésének elősegítéséhez kapcsolódó kiadások*” kompenzálását segítő támogatások (1993. évi III. törvény 45. §). Ez teszi lehetővé az önkormányzatok számára a majd a későbbiekben részletezett családsegítő programok támogatását.

3.2. Az önkormányzatok gazdasági mozgástere

A magyar önkormányzati rendszer gazdasági mozgásterét az elmúlt másfél évtizedben két ellentétes irányú folyamat határozta meg: a feladatkörök jelentős részének centralizációja (államosítás), valamint a megmaradt hatáskörök stabilabb, adósságmentes finanszírozási környezetbe helyezése. Ez a kettősség teremtette meg azt a keretrendszert, amelyben a helyi családpolitikai vállalkások értelmezhetővé válnak. Lentner 2019-es munkájában hívja fel a figyelmet az önkormányzatok adósságkonszolidációjára: az állam az adósság

átvállalásával párhuzamosan szigorúbb kontrollmechanizmusokat vezetett be, amely a „fék és ellen-súly” rendszerén keresztül gátolja meg az ismételt eladósodást (Lentner 2019). Ennek köszönhetően vált stabilá az önkormányzatok gazdálkodása és feladatellátása.

Az önkormányzatok önként vállalt feladataikat a 2011. évi önkormányzati törvény alapján csak saját bevételekből finanszírozhatják (2011. évi CLXXXIX. törvény 10. §). Az önkormányzat saját bevételeit elsősorban az általa kivetett helyi adók, illetve a tevékenységéből származó bevételek jelentik. Ebből adódóan azok a települések tudnak több önként vállalt feladatot ellátni, ahol magasabbak az adóbevételek, az önkormányzati adóbevételek döntő része pedig az iparüzési adóból és az idegenforgalmi adóból származik. Azok a települések, ahol jelentősebb a jól prosperáló vállalkozások, multinacionális cégek vagy a turizmus súlya, nagyobb mozgástérrel rendelkeznek. A települések gazdasági teljesítőképessége és a helyi családpolitikai intézkedések között szoros kapcsolat figyelhető meg. Azok az önkormányzatok, amelyek magasabb saját bevételekkel rendelkeznek – különösen iparüzési adóból vagy turisztikai bevételekből –, nagyobb mozgástérrel bírnak az önként vállalt szociális és családpolitikai programok finanszírozásában. A helyi gazdasági szerkezet ezért közvetlenül befolyásolja a települések családpolitikai eszköztárát és annak intenzitását (Lentner 2019).

4. Hajdúszoboszló családpolitikai szempontú elemzése

Hajdúszoboszló az Alföld északkeleti részén, Hajdú-Bihar vármegyében található fürdőváros. Fejlődését jelentősen meghatározza a debreceni agglomerációhoz való közelsége, ugyanis a megye központjától mindössze 20 kilométer távolságra található. Logisztikai és infrastrukturális szempontból a város előnyös adottságokkal bír. Legmeghatározóbb útja a 4-es számú főút, és a település életében jelentős a vasúti közlekedés is, mivel a város a Budapest–Záhony vasútvonal egyik állomásaként funkcionál. Ezen adottságának köszönhetően a térség egyik legjelentősebb települése, ahová az előnyös logisztikának köszönhetően jelentős a munkaerő- és a turistaáramlás. A város népességszáma a legfrissebb statisztikai adatok

alapján 23 871 fő (KSH 2025a). A régió településeire napjainkban jellemző nagyarányú népességfogyás nem jellemzi Hajdúszoboszlót, mivel lakosságszáma az elmúlt években stabil volt. Ennek oka, hogy a település fürdőváros, ami kiemeli a szokványos alföldi kisvárosok közül. Napjainkban országos és nemzetközi jelentőségű üdülőváros, jelentős nemzetközi kapcsolatokkal és ismertséggel rendelkezik. Az éves vendégéjszakák tekintetében folyamatosan az ország legmeghatározóbb városai közé tartozik (KSH 2024). Ez a megbízható gazdasági alap teszi lehetővé a város szociális és családpolitikai programját, amit a 4.1. részben részletesen ismertettek.

4.1. A családpolitika gyakorlati megvalósulása Hajdúszoboszlón

Hajdúszoboszlón az alap szociális alapú támogatásokon túl, mint például rendkívüli támogatás, temetési támogatás, gyógyszer-támogatás és lakhatási támogatás, számos egyéb, a családok életét megkönnyítő támogatási forma elérhető, amelyek elsősorban a városban való letelepedést, illetve a gyerekek nevelését és iskoláztatását támogatják. A városban újszülött gyermeke jogán a szülő babaköszöntő csomagra jogosult. Ez a juttatás nem segély és nem pénzbeli juttatás, hanem egyszeri gyermekruházatból, textíliákból és gyermekápolási eszközökből álló csomag (19/2008. (IX. 18.) önkormányzati rendelet 8/A. §). Ezt követően a nehéz helyzetben lévő családok maximum évi két alkalommal étel-miszer- és tisztasági csomagot igényelhetnek. A csomag alapvető egészséges élelmiszereket és tisztálkodási szereket tartalmaz, három gyermek esetén 15 000 Ft/csomag, egy és két gyermek esetén pedig 10 000 Ft/csomag értékben (19/2008. (IX. 18.) önkormányzati rendelet 8/B. §). Ezen túl Hajdúszoboszlón szerteágazó beiskolázási támogatás igényelhető minden szociálisan rászoruló családban felnövő gyermek után. A támogatás mértéke évi egyszeri összeg, ami az általános iskola első osztályától egészen a felsőoktatási intézményekben való tanulásig jár 15 000 és 30 000 Ft/gyermek mértékben (19/2008. (IX. 18.) önkormányzati rendelet 8. §). Gyermekétkeztetési díjkedvezmény is elérhető a városban az általános iskolába és középfokú oktatási intézmény nappali oktatás munkarendje szerint járó, gyermek vagy fiatal

felnőtt részére. Ebben az esetben is önkormányzati rendelet határozza meg az egy főre eső jövedelem mértékét és a díjkedvezményt, amely 25, 50, illetve 75%-os lehet (19/2008. (IX. 18.) önkormányzati rendelet 7. §). Ezen túl a város komplett felsőoktatási ösztöndíjprogrammal rendelkezik egészen huszonhat éves korig, ezzel is könnyítve a családok terheit. A támogatás mértéke tanulmányi átlagtól függően 10 000 és 40 000 Ft/hó közötti összeg (6/2025. (II. 27.) önkormányzati rendelet).

A település vezetésének a gyermekek ilyen szintű támogatásán túl célja, hogy *„elősegítse a fiatal házastársak/élettársak, gyermekes családok és gyermekét (sic) egyedül nevelő szülők első lakáshoz jutását, lakhatási problémájuk megoldását és ezáltal a megfelelő lakhatás biztosítását”* (29/2015. (XI. 12.) önkormányzati rendelet 1. §). A támogatás meglehetősen jelentős, egyszeri 500 000 Ft-os összeg, amit minden olyan család vagy gyermekét/gyermekét egyedül nevelő szülő vehet igénybe, aki legalább két éve rendelkezik a városban bejelentett lakcímmel. A támogatást azok vehetik igénybe, ahol a család egyetlen tagja sem rendelkezett eddig feles tulajdoni hányadot meghaladó lakástulajdonnal, és az ingatlan a kérelmezők közös tulajdonába kerül. A támogatás lakásvásárlásra vagy lakásépítésre használható fel, lakásfelújításra nem. E támogatási forma összegét tekintve jelentős és segíti a családok letelepedési szándékát.

Összességében megállapítható, hogy Hajdúszoboszlón az állami célokkal összhangban kiforrott családtámogatási rendszer működik, ami jelentős segítséget nyújt a helyben élők számára.

5. Debrecen családpolitikai szempontú elemzése

Debrecen ma már jóval több vármegyeszékhelynél: a város az elmúlt évtizedben egyfajta közép-európai gazdasági csomóponttá vált. Míg a legtöbb vidéki nagyváros a népességmegtartás nehézségeivel küzd, Debrecen képes volt folyamatosan növekedni, és mára a lakosság 200 000 fő körül stabilizálódott (KSH 2025b). A város gazdasági téren is nagy változáson ment keresztül. A hagyományos élelmiszeripari és gyógyszeripari bázisra (például Richter, Teva) egy rendkívül tőkeerős járműipari és akkumulátorgyártási vertikum épült rá. A BMW és a CATL megjelenése nem csupán ipari beruházás, hanem egy olyan mágnes, ami növeli a helyi adóbevételeket, legfőképpen az iparüzési adót.

Ugyanakkor a gyors gazdasági növekedés társadalmi feszültségeket is okoz (például a lakhatási költségek emelkedése), ami az önkormányzat részéről proaktív lakáspolitikát és családvédelmi intézkedéseket tesz szükségessé.

5.1. A Gondoskodó Város program bemutatása

Debrecenben méretéből és társadalmi szerkezetéből adódóan a családok támogatása is egy nagy egybefüggő program része. A Gondoskodó Város program foglalja magába az összes olyan, a lakosokat segítő programokat és ingyenes szolgáltatásokat, amelyek hozzájárulnak a debreceni élet minőségének javításához. A Gondoskodó Város programon

belül külön programrész található a gyermekek támogatásáról (Gondoskodó Város d.n.).

Debrecenben az újszülöttek kelengyetámogatásban részesülhetnek, de a hajdúszoboszlói példával ellentétben ez nem jár alanyi jogon: itt a család egy főre jutó jövedelme nem haladhatja meg a 145 000 Ft-ot. Viszont az összege jelentősen magasabb a hajdúszoboszlói példánál, ugyanis 70 000 Ft pénzügyi támogatásról van szó (6/2015. (II. 26.) önkormányzati rendelet, 20/A. §). Debreceni különlegességnek számít, hogy a város napján (április 11-én) elsőként született debreceni gyermek 150 000 Ft támogatásban részesül (6/2015. (II. 26.) önkormányzati rendelet, 26. §.).

Iskolakezdési támogatást is nyújt az önkormányzat, szintén rászorultsági alapon: általános iskolai tanulók számára 40 000 Ft/fő, középiskolai és

szakiskolai tanulók esetén pedig 30 000 Ft/fő mértékben. A település méretéből adódó sajátosságoknak köszönhetően a hat és tizennégy év közötti debreceni iskolás gyermekek ingyen utazhatnak a DKV járatain a Debreceni Városkártya bemutatásával (17/2020. (V. 19.) önkormányzati rendelet). A Gondoskodó Város keretében rengeteg plusz ingyen szolgáltatás érhető el az ott élők számára, külön kiemelendők a különböző szűrőprogramok és mentálhigiénés segítségnyújtások. A Mozdulj Debrecen programsorozat keretében az egészséges életmódra és a testmozgás népszerűsítésére kerül sor, ami hosszú távon hozzájárul az emberek egészségének megőrzéséhez. Megállapítható, hogy Debrecen városa egy összefüggő program keretében segíti a városában élő családokat, ami kellően kiegészíti az állam családtámogatási programját.

6. Összegzés

Hazánk családpolitikájának alakulása bizonyítja, hogy a népességfogyás megállításához nem elég csupán a központi szintű pénzügyi eszközök sora – nélkülözhetetlenek a helyi önkormányzatok kiegészítői szerepei és intézkedései.

Két, Hajdú-Bihar vármegyében meghatározó város családtámogatási programját megvizsgálva megállapítható, hogy az önkormányzatok családtámogatási programja jelentősen függ az adott város lakosságszámától és gazdasági potenciáljától. Hajdúszoboszló és Debrecen programját összehasonlítva látható, hogy a lakosságszám növekedésével csökken az alanyi jogon járó támogatások száma, viszont az egy főre eső összegek magasabbak. Egy megyei jogú városban már több kell néhány pénzügyi vagy természetbeni juttatásnál, ott már sokkal jellemzőbbek az életmódra és a hétköznapi életre kiterjedő programok is. Külön érdekesség, hogy mind a két település stagnáló vagy növekedő lakosságszámmal rendelkezik, viszont lakásvásárlási vagy építési programja csak Hajdúszoboszlónak

van. Ez adódhat a település erőteljes turisztikai jellegéből is. A két vizsgált település meghatározó mértékben egészíti ki az állami családsegítési programokat, erős összhangban azzal.

A jogszabályok megfelelő mozgásteret nyújtanak a településeknek a kötelező feladatokon túlmutató kezdeményezésekre, miközben a lehetőségek mértékét a saját adóbevételek (iparüzési adó, idegenforgalmi adó) határozzák meg. A jól prosperáló önkormányzatok persze nagyobb volumenű programokat tudnak finanszírozni, amelyek nem csupán a családok életét könnyítik meg, hanem a demográfiai célok tényleges megvalósítását is szolgálják. Végső soron a két település esete alátámasztja: a kormányzati családpolitika akkor válik hatékonyvá, ha a helyi szintek rugalmasan illeszkednek hozzá, csökkentve az egyenlőtlenségeket és erősítve a családok megmaradását – ez a szinergia a kulcsa a fenntartható népesedéspolitikának.

Köszönetnyilvánítás

A kutatás a Makovecz Campus Alapítvány – Collegium Professorum Hungarorum keretében készült.

Felhasznált irodalom

- Agócs, G., Fűrész, T., Kállay-Kisbán, K., Pári, A. (szerk.) (2024). *Európai Unió Családpolitikai Kitekintő 2024*. https://www.kopp-mariaintezet.hu/docs/books/Europai_Unios_Csaladpolitikai_Kitekinto_2024.pdf
- Council of Europe (1985). *European Charter of Local Self-Government of 15.10.1985*. ETS No. 122. <https://rm.coe.int/168ob354d8>
- Családbarát Magyarország Központ (2026). *Nézd meg, hogy mi jár családodnak*. <https://csalad.hu/>
- Fürcht, P. (2009). Sok a helyi önkormányzat Magyarországon!? *Új magyar közigazgatás* 2. évf., 3. szám, 43-47.
- Gondoskodó Város. *Debrecen Megyei Jogú Város gondoskodáspolitikai programja*. <https://gondoskodovaras.hu>
- Gyorgyovich, M. (2022): A családpolitikák társadalmi megítélése. *Kapocs* 21(3-4), 41-48. https://epa.oszk.hu/02900/02943/00090/pdf/EPAO2943_kapocs_2022_3-4_041-048.pdf
- Kapdebo, Á. (2024): A gyermektelenség jelenségek hazai viszonylatban szakirodalmi kutatás alapján. *Kapocs* 23(1-2), 14-26. <https://www.kopp-mariaintezet.hu/books25/HU/2024/KAPOCS-2024-1-2.pdf>
- Kapitány, B., Spéder, Zs. (2018): Gyermekvállalás és családpolitika Magyarországon. *Demográfia* 61(1), 5-32. <https://demografia.hu/kiadvanyokonline/index.php/demografia/article/download/2724/2593>
- Kerényi, Gy (2023). *Mennyire sikeres a magyar kormány családpolitikája?* Szabad Európa. <https://www.szabadeuropa.hu/a/mennyire-sikeres-a-magyar-kormany-csaladpolitikaja-kapitany-balazs-demografus/32607026.html>
- KSH (2024). *A 15 legnépszerűbb magyar város a turisztikai szálláshelyeken eltöltött vendégéjszakák száma alapján*. <https://www.ksh.hu/kiadvanyok/helyzetkep/2024/#/kiadvany/turizmus-vendeglatas/a-15-legnepszerubb-magyar-varos-a-turisztikai-szallashelyeken-eltoltott-vendegejszakak-szama-alapjan-2024>
- KSH (2025a). *Helységnevtár – Hajdúszoboszló települési adatai*. https://www.ksh.hu/apps/hntr.telepules?p_lang=HU&p_id=05175
- KSH (2025b). *Helységnevtár – Debrecen település adatai*. https://www.ksh.hu/apps/hntr.telepules?p_lang=HU&p_id=15130
- Lentner, Cs. (2019). *Önkormányzati pénz- és vagyongazdálkodás*. Budapest: Dialóg Campus Kiadó. https://tudasportal.uni-nke.hu/xmlui/bitstream/handle/20.500.12944/13044/web_PDF_Onkormanyzati_penz_es_vagyongazdalkodas.pdf?sequence=1
- Lentner, Cs., Novoszáth, P., Sági, J. (2017). A magyar családpolitika és a születésszám alakulásának egyes kiemelt területei demográfiai, szociológiai és állampénzügyi vetületben. *Pro Publico Bono – Magyar Közigazgatás* 2017(4), 106-133. https://epa.oszk.hu/04200/04294/00020/pdf/EPAO4294_pro_publico_bono_2017_4_106-133.pdf
- Magyarország Kormánya (2026). *Családi adócsökkentés*. <https://csaladiadocsokkentés.hu/>
- MTI (2025). *Koncz Zsófia: több mint duplájára nőtt a bölcsődei férőhelyek száma az elmúlt másfél évtizedben*. <https://kormany.hu/hirek/koncz-zsofia-tobb-mint-duplajara-nott-a-bolcsodei-ferohelyek-szama-az-elmult-masfel-evtizedben>
- Nagy, E., Pári, A. (2021): A tudatos gyermektelenség lehetséges okai egy kvalitatív felmérés alapján. Pogány, M. (2003): *A családok támogatásáról és a gyermekes családoknak nyújtott egyéb ellátásokról*. Szociális jog II. Budapest 2003, Unió Lap- és Könyvkiadó, 305.
- Yin, Robert K. (2018): *Case Study Research and Applications: Design and Methods*. Los Angeles: Sage Publications. https://opac.atmaluhur.ac.id/uploaded_files/temporary/DigitalCollection/YTE3NDlmYTYoZjE2MDA5ODE4NGI1Y2FhMjdkMjRmYWwNkMDA2MTVhOQ==.pdf

Jogi dokumentumok

1993. évi III. törvény a szociális igazgatásról és szociális ellátásokról
2011. évi CLXXXIX. törvény Magyarország helyi önkormányzatairól
- 227/2025. (VII. 31.) Korm. rendelet az Otthon Start program keretében biztosított FIX 3%-os lakáshitelről
- 302/2023. (VII. 11.) Korm. rendelet a kistépüléseken nyújtható otthonteremtési támogatásokról
- 44/2019. (III. 12.) Korm. rendelet a babaváró támogatásról
- Debrecen Megyei Jogú Város Önkormányzata Közgyűlésének 17/2020. (V. 19.) önkormányzati rendelete a Debrecen Városkártyáról. <https://or.njt.hu/eli/735584/t/2020/17>
- Debrecen Megyei Jogú Város Önkormányzata Közgyűlésének 6/2015 (II.26.) önkormányzati rendelete a települési támogatások

helyi szabályairól. <https://or.njt.hu/eli/735584/t/2015/6>

Hajdúszoboszló Város Önkormányzata Képviselő-testülete 19/2008. (IX.18.) számú rendelete a rendkívüli gyermekvédelmi támogatásról és a személyes gondoskodás keretébe tartozó gyermekjóléti alapellátásokról. <https://or.njt.hu/eli/728351/t/2008/19>

Hajdúszoboszló Város Önkormányzata Képviselő-testületének 6/2025. (II. 27.) önkormányzati rendelete Hajdúszoboszló Város Felsőoktatási Ösztöndíjáról. <https://or.njt.hu/eli/728351/t/2025/6>

Hajdúszoboszló Város Önkormányzata Képviselő-testületének 29/2015. (XI. 12.) önkormányzati rendelete az első lakáshoz jutók támogatása és önkormányzati szociális telekvásárlásról. <https://or.njt.hu/eli/728351/t/2015/29>